

Porabje

Tednik Slovencev na Madžarskem • Monošter, 31. oktobra 2024 • Leto 34, št. 44

stran 2

SLAVIMO SVETNIKE, KI SO DOSEGLI KONČNI CILJ

FOTBAL JE VŌODABRAU NJAU, NEJ ONA NJEGA
stran 6

DOSTA SEM TRPELA
stran 8

PRIPOVEJSTI O SLOVENSKI KRAJINAJ
stran 9

Slavimo svetnike, ki so dosegli končni cilj

Praznik vseh svetih – uradni naziv v Sloveniji je dan spomina na mrtve – se osredotoča na pokopališča, zato se morda zdi mračno, vendar je smrt bistveni del življenja in 1. november to dejstvo poudarja.

Luč preganja temo in smrt, luč pomeni, da je spomin na vse naše drage še živ.

S tem smo se dokaj hitro srečali že v otroštvu. Od mladih nog smo bili vzgajeni v duhu poguma in miru pred smrtjo, s spoznanjem, da je del življenjskega kroga. Tako je bil praznik vseh svetih vselej čas globokega miru in neizmerne ljubezni, ki krepí naše vezi z onstranstvom. Mama nas je s sestro redno peljala na »bogto«, na večerno bedenje ob mrliču. Takrat smo eno uro molili in peli pri krsti, večinomoma slovensko oziroma v porabskem narečju, zato te molitve še danes znamo na pamet. Ob takih priložnostih smo v mrliški vežici tudi pogledali pokojnega, ki je bil pokrit z ruto, in se nismo bali. Torej smrt nikdar ni bila tabu in bilo je zmeraj samoumevno tudi to, da redno obiskujemo pokopališče. Prababica, ki je živela z nami in sem bila zelo navezana na njo, preden je

umrla, mi je večkrat rekla, da ne bo doživela mojega prvega obhajila.

- Babi, seveda boš, sem ji vsakokrat odgovorila. Žal pa je imela prav, umrla je pol leta pred obhajilom. Zato sem na dan obreda v lepi beli obleki šla do nje-

nega groba, da bi me videla. In sem bila prepričana, da me vidi in je ponosna name. Ko gremo do grobov svojih najdražjih, gremo tja tudi zaradi tega, da jih srečamo, saj verjamemo, da so živi in nam po Kristusu še danes govorijo, posredujejo za nas in mi zanje.

Praznik vseh svetih je obdobje, ki vpliva na dušo, ob katerem se spominjamo tistih, ki so bili pred nami in ne morejo biti več z nami. Na ta dan ne gre le za slavo svetnikov, ampak za vse tiste, ki so v življenju hodili po pravi poti in za seboj pustili ljubezen in dobroto.

S hladnim jesenskim vetrom in intimno tišino pokopališč nas ta praznik vabi k praznovanju večnosti ljubezni, ki jo nosimo v naših srcih.

To je čas, ko se spominjamo in srečujemo z našimi pokojnimi ljubljenimi na poseben način. Družine

gredo skupaj na pokopališča, kjer počivajo njihovi najdražji. Sveče se prižigajo v spomin na pokojne svoje in tudi vse druge pokojne, zato so sveče ob prazniku osvetli temne jesenske noči. Simbolika sveče je povezana s plamenom, ki je simbol žrtvovanja in očiščenja in tudi podoba duha. Goreča sveča simbolizira večno luč in božjo navzočnost.

Po obredu katoliške cerkve pri velikem pokopališkem križu še vedno molijo litanije vseh svetnikov in blagoslavljujejo nova nagrobna obeležja. Na ta dan so ponekod na Madžarskem zvonili za pokojne družine, drugje so revnim dajali hrano. Če naši pokojni, podprti z našimi molitvami in dobrimi deli, dosežejo odrešenje, po verovanju Cerkev postanejo naši priprošnjiki pri Bogu in tako izprosijo njegovo usmiljenje in milost za nas. Dan mrtvih je bil v starih časih povezan z nešteti ljudskimi običaji, od katerih se je do danes ohranilo polaganje vencev, cvetja in svečnikov na grobove.

Slavimo svetnike, ki so dosegli končni cilj svojega življenja in vseh človeških življenj, večno srečo, večno Božje kraljestvo.

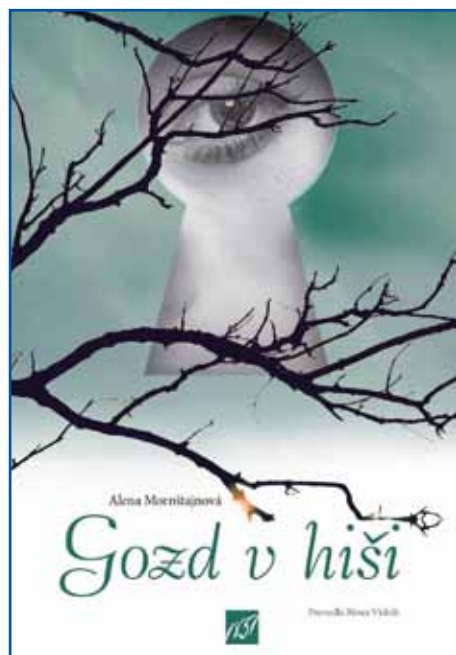
Lepo je videti svoje najdražje, ki so nam pomagali, nas imeli radi, nas vodili, ki so nas učili, ki so za nas molili, ki so nam bili zgled. Sčasoma jih je vedno več in število tistih, ki vse to pričakujejo od nas, je vedno večje. Ker je spominjanje lepa stvar, daje moč, čisti, napolni naša srca z dobrimi občutki.

mn

Alena Mornštajnová, Celjska Mohorjeva družba, 2024

GOZD V HIŠI

V hiši ob gozdu živi na prvi pogled običajna družina. A pripoved glavne junakinje postopoma razkrije vse razpoke družinske drame, v katero je dekle ujeto. Gozd, ki z ene strani sili v hišo, postane prisposoba za grozo, ki jo vsakodnevno doživlja, njegove lovke pa srhljivo posežejo po njenem življenju, ki nikoli več ne bo enako. Roman o tem, kako zlo zlahka pretenta resnico.

Zgodbo pripoveduje dekle, ki jo kličejo deklina, in videti je, da je na svet prišla po pomoti in je vsem odveč. V času njenega rojstva so se dogajale politične spremembe v državah nekdanjega vzhodnega bloka in življenje se je spreminjalo iz dneva v dan. Poleg političnih sprememb so Češko dosegle še naravne nesreče.

Oče je v poplavih,

ki so bile večje kot kadar koli prej, izginil. Mama se je v brezupni zatekla v alkohol in k ljubimcu. Deklica je bila tako na milost in nemilost prepuščena dedku in nenaklonjeni babici, ki sta se preživljala z obdelovanjem vrta in pridelavo zelenjave. Vendar sta se spopadala s požrešnimi polži, ki so žrli pridelek in zmanjševali družinski dohodek.

Dedek in babica sta deklico vseskozi zlorabljal. Na začetku z besedami, s katerimi sta jo strašila iz dneva v dan in ji pripovedovala strašne zgodbe o življenju v njihovi vasi. Poleg izgube staršev se je deklica spopadala še s strahovi, ki sta jih vanjo zasadila stara starša.

Zgodba o trpljenju ima nepričakovan epilog, ko deklica zbere pogum in upa spregovoriti pred socialno službo.

»Zlorabljal me je.« Prvič v življenju sem te besede izrekla na glas. Ne, ne na glas. Zašepetala sem jih.

Socialna delavka se je umaknila za korak. Najin pogovor ji je bil neprijeten in kar ni mogla dočakati, da bo zunaj.

Posmehljivo me je gledala, kako zardevam. »Vaša babica me je posvarila, da ste lažnivka, ki ji ni nič sveto,« je rekla in za sabo zaloputnila vrata ...

Mislila sem, da se bo podrl svet, ko bom te besede izrekla na glas. Mislila sem, da se bo dvignil veter in opustošil gozd. Vendar se ni zgodilo nič. Samo okoli mene se je razlegala tišina. Gluha, prazna tišina ...

Gor k meni je začel prihajati šele, ko je mama odšla. Takrat se ni več trudil hliniti, da je to, kar mi dela, v redu. Preprosto je vzel, kar je potreboval. «

Izkazalo se je, da deklici niso verjeli.

Zato je sprejela nepričakovano odločitev, s katero se zgodba konča in ki na plan prinese še eno zakopano skrivnost.

Pripravila Jana Balazič,
Pokrajinska in študijska knjižnica Murska Sobota

PORABSKO ŠOLSTVO

DEVETOŠOLCI IZ ČRENŠOVCEV V SLOVENSKEM KULTURNEM IN INFORMACIJSKEM CENTRU V MONOŠTRU

9. oktobra so učenci devetega razreda Osnovne šole Franceta Prešerna Črenšovci v spremstvu svojih učiteljic

cionalnih prireditev. Učenci so se seznanili z različnimi dejavnostmi, ki jih izvaja zveza, vključno z občolski-

skupnost jezikovno bogatile, prostor in življenje v Porabju pa močno zaznamovale. Srečanja se je udeležila tudi generalna konzulka Dubravka Šekoranja. Izpostavila je prizadevanja konzulata za podporo slovenski narodni skupnosti v Porabju, predvsem pri uveljavljanju manjšinskih pravic, ohranjanju jezika in kulture ter gospodarskem razvoju. Posebno pozornost je namenila spodbujanju čezmejnega sodelovanja, zlasti mladih, ter pozdravila ekskurzijo slovenskih učencev kot pomemben korak pri ozaveščanju o pomenu slovenskega zamejstva.

Obisk devetošolcev iz Črenšovcev v Monoštru ni bil le izobraževalno srečanje, temveč tudi priložnost za utrjevanje stikov med slovensko manjšino na Madžarskem in matično domovino. Takšna srečanja prispevajo k ohranjanju slovenske identitete v zamejstvu in spodbujajo medsebojno sodelovanje, kar je ključnega pomena za prihodnost skupnosti na obeh straneh meje.

DSS

obiskali Slovenski kulturni in informacijski center Lipa v Monoštru. Obisk je bil priložnost za spoznavanje kulturnega življenja in dejavnosti Slovencev v Porabju, pa tudi za utrjevanje vezi med matično Slovenijo in zamejsko skupnostjo.

V imenu Zveze Slovencev na Madžarskem (ZSM) je učence pozdravila Lilla Bugán in predstavila delovanje organizacije. Poudarila je, da ima ZSM pomembno vlogo pri ohranjanju kulturne dediščine, podpori kulturnih skupin in organizaciji tradi-

mi aktivnostmi, jezikovnimi tabori, šolo v naravi, tečaji slovenščine in delavnicami. Učencem je predstavila delovanje časopisa Porabje, Radia Monošter in oddaje Slovenski utrinki.

Valentina Novak, svetovalka za zamejsko šolstvo, je slikovito predstavila šolski prostor Porabja. Izpostavila je značilnosti narodnostnega šolstva, pomen skupnosti in izzive, ki mojstrijo šolski zamejski prostor. Dotaknila se je vprašanja narečja, porabščine in zgodovinskih okoliščin, ki so porabsko

KOLEGIALNE PREDSTAVITVE DOBRIH PRAKS V ŠTEVANOVCIH

22. oktobra so na Dvojezični osnovni šoli Števanovci potekale letošnje prve kolegialne hospitacije oz. predstavitve dobrih praks na porabskih šolah in vrtcih. V letošnjem šolskem letu bo vsaka dvojezična šola izvedla po dve predstavitvi dobrih praks, po eno pa še vsak vrtec. Na ta način se na porabskih šolah spodbuja sodelovanje med učitelji slovenskega in dvojezičnega pouka.

Ravnateljica števanovske osnovne šole Agica Holec je pri predmetu spoznavanje slovenstva v 8. razredu pripravila izjemno zanimivo šolsko uro o števanovskih starih hišnih imenih. Z učenci so si že prej ogledali Spominsko hišo Djaustji-Čer v Andovcih, kjer so spoznavali tradicionalna kmečka orodja in opravila ter tudi stara narečna poimenovanja. Pri sami uri pa so najprej obu-

jali spomine na ta obisk s pomočjo fotografij in ponovili narečno izrazje ter se pogovarjali o starih slovenskih hišnih imenih. Potem so s pomočjo lončarja Štefana Zelka ta imena zapisovali na glinene plošče in jih tudi obarvali. Del teh plošč bodo pozneje razstavili na šoli, del pa ponudili kot hišne table domačijam v Števanovcih.

Na hospitacijah so bili višja svetovalka zavoda za šolstvo Valentina Novak, ravnateljica gornjeseniške Osnovne šole Jožefa Košiča Ildikó Doncsesz Treiber, učiteljici slovenščine s te šole Viktorija Hanžek in Beata Bajzek-Šafar ter jezikovni asistent Štefan Kardoš. Na ovrednotenju po končani uri, ki jo je pripravila Agica Holec, so bili prav vsi navdušeni, ker je bila zgleden primer, kako učence pri predmetu spoznavanje slovenstva na najboljši način seznaniti s slovensko porabsko kulturno in jezikovno dediščino ter tradicijo na sploh.

Štefan Kardoš

OBISK KÜHARJEVE HIŠE

Predšolski otroci iz vrta Gornji Senik smo se 10. oktobra odpravili proti Kúharjevi hiši, kjer sta nas pričakali gospa Cilika in učiteljica Ibolya. Gospa Cilika je otrokom pokazala čudovite jesenske rože iz kreppapirja, nam predstavila njihovo izdelavo in nas povabila k izdelovanju. Otroci smo veselo poprijeli za delo in začeli ustvarjati. Vsak otrok je izdelal svojo rožo iz kreppapirja. Gospa Cilika pa je vsakemu otroku eno tudi podarila v spomin. Učiteljica Ibolya je poskrbela za slastno malico in razgibanje s plišastimi igračkami. Pripravila

nam je tudi izziv, kjer smo se urili v ročnih spretnostih. S

otroci pa smo ta izziv uspešno opravili. Bilo nam je zabavno,

pomočjo kahalnic amo gradili stolp iz stranišnih rolic, vsi

poučno in lepo.

Lara Tivold

PREKMURJE

Ēdna

O prekmursko-štajerski skupini Ēdna smo v naši novinaj že večkrat pisali. Pred dnevi so ob 10. letnici svojoga delovanja v soboškom Gledališči Park pripravili koncert, na sterom so notpokazali tudi dosta porabskih ljudskih pesmi.

Kak nam je že pred leti raztolmačila Tjaša Cigut, se je vsevküper začnilo te, gda je Kulturno in turistično društvo Črenšovci vödalo CD z naslovom Edno takšo bi rad. Njena nekdešnja sovaščanka Jasna Jurkovič je delala diplomsko nalogo, raziskovala je ženske v prekmurski ljudski pesmaj, pa je prišla k njoj, ka aj naj joj zapopejva kakšo pesem iz pesmarice Dušana in Franceka Mukiča Füčkaj, füčkaj, fantiček moj: »Gda sem malo bole podrobno preglednola te pesmi in kote, sem včasi pravla, ka tau morejo lidge tudi čüti, vej pa so v našom tali Prekmurja tej pesmi nej tak fejt znane. Najbole so me glij navdušile porabske pesmi.«

Ēdna je na jubilejnom koncerti, na sterom so kak gostje nastopali ške fudaš Janez Dovč in vokalna skupina Katice, notpokazala pesmi s svoji obej vödanih CD-jov (Ajnc, cvaj, draj in Slove rdeče). Čüli pa smo ške kakšo njihovo nauvo, avtorsko pesem. Znamo, ka je samo pri enih pesmih osnovna melodija ostala ista, pri večini pa je nej tak. Géjo lidge, steri so ške furt fejt privrženi tradiciji, tak v Prekmurji kak Porabji, sterim se té nauve priredbe najbole ne vidijo. Tisti, steri smo bili na koncerti, pa smo dvej vöri rejsan uživali ob trno dobri muziki in dobrih mužikaših.

Silva Eöry

PONOVI »SPREJVOD« JOŽEFA KLEKLA ST. V ČERENSOVCAJ

13. oktobra 2024 se je vrno Jožef Klekl st. v Čerensovce (Črensovci, ves na Dolinskem, se piše gnes Črenšovci, liki

Jožef Klekl st. (1874 - 1948)

tou je pokvarjeno ime). Klekl se je té den pred 150 lejtami naroudo na Krajni pri Tišini. Kak katoličanski plebanoš je slüžo pet lejt v Pečörovcaj na Goričkom, od 1910 pa kak upokojeni živo v Čerensovcaj, gé je opravlo velko delo za vogsrke Slovence. Lüstvo, ka je nej moglo dobro vöpovedati njegvi priimek, njemi je pravlo Kleklin pa dosta jih gnes itak tak pravi.

Meu je bratranca, šteri se je zvau ranč tak Jožef Klekl, rojen je biu 1879 na Krajni. Biu je pop v Dolejncaj. 1918 je blagoslovo nauvi križ v Ritkarovcaj (pri Petrajninij). Zatok je un Jožef Klekl mlajši, čerensovski pa Jožef Klekl starejši.

Kleklovo politično, dühovniško pa kniževno delo je fejt važno (fontoš) v našoj zgodovini. Leta 1904 je nastavo mejsečnik Marijin list za katoličanske vogsrke Slovence, je pa delo pri Kalendaru Srca Jezušovoga tuj, v šterom so objavljali nej samo verske, liki politične, literarne pa gospodarske članke tuj.

1913 je nastavo kednik (hetilap) Novine. Tou so bile

najvažnejše novine vogsrkij pa prekmörskij Slovincov do 1941. V Novinaj je Klekl razvijö prekmörski kniževni gezik,

ka je dosta nauvosti prejkzeu z kniževne slovenščine, štere je prilagajo (igazított) k našomi geziki (slovensko rejč skupina je tak piso, ka sküpina). Preveč dosta so se spravljale Novine s sakdanešnjim življenjom, politikov pa pokazale dogodke na svejti. Ali Klekla pa drüge rodolübnne slovenske pope so večkrat šinfali vogsrki nacionalisti pa madžaroni, šteri so ščeli

tázbristati vse narodnosti na Vogrskom, tak Slovence tuj.

Po prvöj svetovnoj bojni se je porüšila Avstro-ogrska monarhija. Klekl pa drügi katoličanski popi so nastaupili z zahtevami (követelések), ka naj da država več pravic vogsrkim Slovincem. Klekl je sestavo (összeállított) plan, ka bi dobila Slovenska krajina med Mörov pa Rabov autonomijo. Klekl je meu jasne zamisli o gospodarstvi, šauli pa posejbnöj slovenskoj četi v vojski.

Ali Vogsrska je politično bole pa bole oslabela, zatok je Klekl podpejro že združitev vogsrkij Slovincov z matičnim slovenskim narodom v Kralovini Srbob, Hrvatov in Slovincov (s té je gratala sledkar Jugoslavija). Klekl je tak mislo, ka bi gnešnjo Porabje tuj pridružö k Jugoslaviji, ali je amerikanska delegacija na mirovnoj konferenci v Parizi tak odločila, ka rabski Slovinci morajo ostati na Vogrskom. »Goriški, Koroški i Rabski Slovinci so naša najbole boleča rana« - je piso Klekl leta 1927 v Novinaj. Tak je mislo, ka je najvejša tragedija za Prekmörje, ka so

se porabski Slovinci nej mogli pridružiti njemi.

Klekl je v Jugoslaviji tuj nüco domanji slovenski (prekmörski) gezik v Novinaj, Marijinom listi, Kalendaru pa drügj publikacijaj ali knjigaj. Tak je pravo: »Naš jezik je jako bogat. Jezikoslovci se njemi divjio, čüdivajö. Če mi brez toga, ka bi to bogastvo spravili v kniževni jezik našega zanemarimo, najvejšo škodo napravimo ravno kniževnomi. Zato sam kniževni jezik zahteva, da pišemo naše narečje, dokeč se

odpelali z liblenij Čerensovce. Po osamosvojitvi Slovenije se je že začnilo gučati, ka ga trbej pá pokapati v Čerensovcaj. V letošnjom leti, v februari so vöskopali Kleklöve čönte na sobočkom brütöfi. Pouleg njegvoga bivšoga groba je grob sobočkoga plebanoša Franca Gašpara (1843-1906), šteri je biu z našoga kraja, z Slovenske vesi.

V soboto, 12. oktobra, po svetöj meši v sobočkoj cerkvi je Garda slovenske vojske odpelala čönte v Čerensovce. Drügi den, 13. oktobra so po

Kleklinov »sprejvod« (pokapanje) (Foto Akoš Anton Dončec)

ne spravi njegovo bogastvo v njega.« Klekl je probo ešče dosegniti, ka Prekmörje ranč tak v Jugoslaviji lejko dobi autonomijo, ali tau je nej šlo. V belgradskom parlamenti kak poslanec je večkrat spregučö (felszólalt) za lüstvo pa njegve pravice.

V drügoj svetovnoj bojni, kda so Nemci pa Vougri zasejdli Prekmörje, so ošpotali pa krivo taužili staroga Klekla, ka bi se maščüvali (bosszút álljanak) za njegovu rodolübnno delo. Odrivali so ga z Čerensovce v Celddömölk. Sledkar se je lejko vrno v Prekmörje, ali po bojni so ga začnili ošpotavati, mantrati pa laži gučati o njem komunisti, prauti šterim je tuj večkrat piso pa gučo že v cajti prve bojne. Mrau je 1948. leta kak zmantran pa betežen čövek v Soboti, gé je biu dotegamau pokapan.

Klekla je fejt bolelo, kda so ga

slavnostnoj svetöj meši položili tej čönte velkoga čöveka v nauvi grob, v kapejljici Fatimske Matere Bože, štera je cuzozidana k cerkvi sv. Križa, gé je Klekl telko lejt slüžo. Mešo pa sprejvod (etak se pravi tam pokapanje) je držö sobočki püšpek Peter Štumpf. Udeležili so se ga drügi popi Prekmörja pa z drüge strani Möre tuj. Tam je biu Dejan Horvat z Markovec, z Vogsrke pa so prišle zagovornica Erika Köleš Kiss, predsednica Zveze Slovincov na Vogrskom Andrea Kovács pa generalna konzulka Dubravka Šekoranja. Bili so tam ešče političari, znanstveniki, žipani pa preveč dosta lüstva, med njimi Čerensovčari, šteri so gnes itak ponosni na svojoga velkoga Kleklina.

Akoš Anton Dončec

KAJ PA ZAMEJSTVO?

Papirnata, pravzaprav slovarska razlaga besede zamejstvo se glasi: ozemlje, dežele za državno mejo z Avstrijo, Italijo, Madžarsko, kjer živijo pripadniki slovenske narodne skupnosti. Ker je definicija izpred leta 1991, ji moramo danes dodati še rojake, ki živijo na Hrvaškem, predvsem v okolici Čabra v Gorskem kotarju. Isti izraz je po starem pomenil celotno tujino, torej vse, kar je za mejo domovine. Beseda v vsakem primeru implicira pogled od znotraj navzven. Tržaški literarni zgodovinar Miran Košuta zato zase in za vse Slovence onkraj zahodne meje Republike Slovenije dosledno uporablja besedno zvezo italijansko predmejstvo, a je v tem bolj kot ne osamljen.

Nekoliko bolj živ(ahn)o razlago za besedo, ki jo tokrat jemljem v pretres, bomo našli pri trojici mladih s Tržaškega, ki že skoraj dve leti ustvarjajo in na spletu (na platformi Spotify) objavljajo podkast RadioSkalp. V intervjuju za Primorski dnevnik so januarja 2023 na vprašanja novinarja Petra Verča med drugim povedali, da zamejec postaneš takrat, ko maturiraš in dobiš vozniško dovoljenje in si tako nekako bolj prost, da se premikaš po bližnji in daljni okolici.

Leta 2023 torej. Ko je Slovenija 1. januarja 2007 vstopala na danes že zelo majavo schengensko območje, so mediji govorili o bivši oziroma nekdanji meji. Kako je torej mogoče, da generacija, rojena v začetku 21. stoletja in ki je v glavnem odraščala "brez meje", še vedno čuti zamejstvo kot pomemben del svoje identitete?

Če bi poslušali njihov pod-

kast, bi kmalu ugotovili, da je potrebno biti zamejsko (oziroma italijansko predmejsko) "izobražen", da razumemo smisel njihovih besed. Izposojenk iz italijanske s slovenskimi končnicami je namreč v povedih ničkoliko in vprašanje je, če

Repentabor, ena najlepših vedut na tržaškem Krasu, kjer poteka Kraška ohcet, največja etnološka prireditvev Slovencev v Italiji.

bi to govorico sploh razumel kdo iz iste narečne skupine, živi pa le skok onstran meje na Krasu ali v Istri, kaj šele kdo drug, ki prihaja iz bolj oddaljenih delov slovenskega jezikovnega prostora.

Fantje, ki ustvarjajo podkast, so približno dvajset let mlajši od mene. Upam si trditi, da je moja generacija pripadnost zamejstvu razumela nekoliko drugače, čeprav tudi sami po "čistosti" jezika nismo ravno briljirali. Večina mojih sošolcev iz osnovne in srednje šole je bila namreč iz slovenskih zakonov, mešanich je bilo komaj za vzorec, da pa bi bil med nami kdo, ki bi doma govoril izključno italijansko, je bila izjema, ki si jo moral hrabro iskati. V slovenske šole v Italiji smo hodili pripadniki slovenske narodne skupnosti, morda kdo iz mešanega zakona. Marsikdo iz te kategorije je namreč obiskoval italijanske šole in se zato utopil v večinskem morju. Bili so časi, ko

je bilo biti Slovenec v Italiji za marsikoga težko, predvsem pa nerentabilno.

Naša vizija zamejstva je poleg obiskovanja slovenske šole temeljila še na udeleževanju v slovenskih društvih (športnih, kulturnih, pri skavtih, tabornikih ipd.). V

drugi polovici osemdesetih let so me starši poskušali spodbujati k večji socializaciji tako, da so me vpisali najprej v košarkarsko, nato še v odbojgarsko ekipo, kar individualistu, kakšen sem (bil), ni ustrezalo. Večino časa sem med tekmami presedel na klopi, kar mi je dejansko godilo. Svoje izkušnje sicer ne nizam zaradi individualizma, temveč zaradi nečesa drugega.

Ko se je naša ekipa merila z drugimi "zamejskimi", smo vedeli, da smo z njimi na podobni ravni, z italijanskimi moštvi iz Trsta smo tekme redno izgubljali in bili s tem že nekako sprijaznjeni, zelo boleče in pekoče pa je bilo, ko nas je premagala ekipa, ki jo je tedaj sponzoriral danes že propadli Kraški zidar iz Sežane. Da smo tedaj izgubili proti "Jugoslovanom", ki smo jih glede na naš standard in vse drugo imeli za nekakšne divjake, je bilo za nas nekaj nezasi-

šanega, tolažili pa smo se s tem, da smo se retorično spraševali, kako bi se sežanski košarkarji odrezali v boju s katero od tedaj izredno močnih italijanskih tržaških moštev. V misli mi prihajata predvsem dve. Eno je nosilo ime po ustanovitelju salezijancev Don Boscu, drugo pa po Gabrieleju Foschiattiju, ki je bil najprej italijanski nacionalist in iredentist, med drugo svetovno vojno pa je kot antifašist končal življenje v Dachauu.

Če se povrnem k trojici mladih, rojenih na prelomu med tisočletjema, ne morem mimo časa, ko sem tudi sam naredil vozniško dovoljenje. Obiskovanje šole vožnje je bilo tedaj (poleg korektivne telovadbe za hrbet, kamor sta me spričo moje puklavosti vpisala starša) ena redkih priložnosti za stike s pripadniki večinskega naroda, ki jih sam nisem preveč iskal. V večini primerov smo bili glede nacionalnosti vedno na defenzivi in tudi samo mesto Trst je tedaj pomenilo še na pol sovražen teren.

Druženje ob koncih tedna je potekalo izključno "s sonarodnjaki" in v okoljih, ki so bila "nacionalno preverjena" oziroma "zamejskim Slovincem prijazna". Tu imam v mislih predvsem lokale na tržaškem Krasu, ki so bili v lasti naših ljudi in kjer smo bili, čeprav pripadniki manjšine, vedno v večini.

Seveda poznajo tudi majhne skupnosti svoje delitve. Ne samo tradicionalno med bele in rdeče, ampak tudi lokalpatriotske v slogu Kras proti tržaškemu Bregu oziroma Trst proti Gorici. A o tem morda kdaj naslednjič.

Primož Sturman

ŽELEZNA ŽUPANIJA

Paut za bicikline

V osemdeseti lejtaj sta po bautaj dva biciklina bila, eden dražši, tau je biu vogrski csepel, pa en falejši, tau je biu rusiški biciklin. Zavolo toga, ka so fejst slabe poti bile, puno grab, vsikši je bola dragoga csepel biciklin küpo, spoj pa zato, ka so znali, ka te de več lejt za nüc. Rusiški biciklin je dosta falejši biciklin biu, depa tistoga je vsigdar šrajfati trbelo, slabša kvaliteta je bila.

Gnesden se že od tauga nej trbej bojati, če po goščaj voziš, na planinaj ali po asfalti, zato ka za vsikšo paut se dela ejkstra biciklin. Žmetni, léki, z malimi kolami, z velikimi kolami, pa delajo se taši tö, steri že tak vögledajo kak en traktor. Leko se küpi vsefele biciklin, nika drügo nej trbej, samo pejnaze, depa nej malo. So taši biciklinge, steri telko koštajo, kak en osební avto. Tau tö istina, ka se lüstvo, stero se po vasaj ali po varašaj vozi v bauto, delat ali kama inan de, zvekšoga na navadnom biciklini vozi. Zdaj so že poti dosta baukše kak so prvin bile, depa še itak so nej taše, kak bi mogle biti.

Depa gnesden je dosta bola nevarno tau, ka je velki promet na poštijaj. Zavolo toga se vsigdar več poti dela za bicikline, gde samo pejški leko odi ali z biciklini se leko vozi. V Sárváru se je zdaj prejkdala ena paut za bicikline, stera je koštala 202 milijauna forintov. Potejm do se kolesarji bola varno leko vozili, najbola vala tau za male mlajše. Depa ta kolesarska paut je dobra za tiste tö, steri ovak nejmajjo časa, steri se vnoči vozijo z biciklinom. Zato, ka ta paut vnoči svejti, mali kamenji so v asfalti, steri svejtijo. Etak se nej trbej bojati, ka bi nej vidli, gmeta pela kolesarska paut. Tau je tašoga reda dobro, če nejmamo posvejta, vgasne posvejt ali če brezi posvejta pejški demo domau.

Karči Holec

OD SLOVENIJE...

Robert Golob se je srečal z ameriškim predsednikom Bidnom

Robert Golob se je mudil na delovnem obisku v Beli hiši, kamor ga je povabil ameriški predsednik Joe Biden. Obisk predsednika slovenske vlade pri odhajajočem predsedniku ZDA je spodbudila vloga Slovenije pri zgodovinski izmenjavi zapornikov med Zahodom in Rusijo letos poleti. Slovenija je namreč v okviru izmenjave, ki je domov pripeljala tudi več Američanov, izročila dva ruska vohuna, ki sta bila tik pred tem obsojena. Biden se je premierju Golobu zahvalil za podporo in njegovo odločno vodenje, ki je to omogočilo.

Po srečanju je Golob dejal, da obisk jemlje kot izraz spoštovanja, zaupanja in prijateljstva med obema državama. Dodal je, da se je njun pogovor osredotočal na razmere na Bližnjem vzhodu, kjer imajo Slovenija in Združene države Amerike nekoliko drugačne poglede, kar ameriški predsednik razume in dobro pozna stališča Slovenije. Imata pa državi skupno željo, da je treba narediti vse, da bi lahko na tem območju čim prej prišlo do prekinitve ognja, okrepitve humanitarne pomoči in izpusitve izraelskih talcev.

Biden in Golob sta govorila še o odnosih med Slovenijo in ZDA. »Slovenska stran je v zadnjih dveh letih aktivno vlagala v odnos z Združenimi državami Amerike. Američani cenijo iskrenost, ne pa lažnih besed. To se sedaj odraža ob današnjem obisku,« je še dejal Golob kot tretji slovenski predsednik vlade, ki je bil na obisku pri predsedniku v Beli hiši. Pred njim se je Janez Drnovšek leta 1998 srečal s tedanjim predsednikom Billom Clintonom in leta 2002 z Georgeom W. Bushem. S slednjim se je leta 2006 sestal tudi Janez Janša.

Tjaša Tibaut – fotbalerka z doktoratom iz biomedicine

Fotbal je vöodabrau njau, nej ona njega

Po dugi lejtaj špilanja fotbala je svojo kariero letos končala Prekmurka Tjaša Tibaut, stera je v prvi slovenski ligi v 337 tekemaj dala vsvkuper 338 golov. Osemkrat je bila držav-

Tjaša Tibaut se za labdo naganja že skor celi svoj žitek.

na prvakinja z ŽNK Pomurje, steri je zdaj ŽNK Mura Nona, gnauk pa z ljubljansko Olimpijo. 51 tekem je odšpilala tudi za slovensko reprezentanco in dala osem golov.

»Čiglij sam pred meseci zgotovila svojo aktivno kariero, sam ške furt fejt povezana s fotbalom. Čütim, ka leko svoje znanje, vse tau, ka sam se v več kak 20 lejtaj navčila, prejkdam na mlade fotbalerke,« je prva povedala sogovornica, stera je po dugi lejtaj, stera je preživela v Ljubljani, gé je tudi študerala, prišla nazaj v Prekmurje: »Vse, ka sam iskala nindri vöni, sam na konci ugotovila, ka mam doma. Tüdi ka se ženskoga fotbala tiče, znamo, ka se je v zadnji lejtaj v Prekmurji špilo najbaukši fotbal. Tau so pokazali tüdi rezultati. Rada bi vidla, ka bi lidge prepoznali, ka znamo tüdi ženske špilati fotbal in tau dober. Fejt sam vesela, gda na tekmi čüjem navijača, steri prvič pride gledat ženski fotbal, in pravi, vej pa vi špilate baukše od moških.«

Tjaša Tibaut je za labdo začnila lejtati že trno rano: »Ge sama se ranč ne spaumnim,

gda je tau bilau. Povedali so mi, ka sam že rano najrajši bežala za labdo, bila sam takša mala divjakinja, stera je delala vse tisto, ka nej bi smela. In tak furt pravim, ka je fotbal vöodabrau mene, nej ges njega. Z držino smo te živeli v Murski Soboti pri stari materi, tak ka sam te dosta cajta preživela na igrišči pred našim stanovanjskim blokom. Tüdi v šauli sam se s pojbi za labdo rada naganjala. In te je eden den škonik športne vzgoje Marjan Sukič pito, če bi mi na tretji soboški osnovni šauli meli žensko ekipo. Dikline smo pravle, ka ja in tak smo se priključile fotbalskomi krožki, v sterom so že pojdje špilali. Tau je bilau leta 1998,

gda sam bila v petom razredi.« Leta 1999 je biu v Odrancaj na noge postavljeni ženski fotbalski klub, steri se je te preselo v Filovce, sledkar pa v Böltince. V té klub, steri se je te duga lejta zvau ŽNK Pomurje in je dosego rejsan lejpe rezutate, se je te vključila naša sogovornica tö.

Tjaša se rada družü z nekdešnjimi fotbalerkami iz ŽNK Pomurje.

Sta jo oba stariša, mama Natalija in oča Anton, podperala pri njenom špilanju fotbala? jo pitam. In tak odgovarja: »Tau je bilau bole tak črno-bejlo. Mama je več ali menje bila prauti, oča pa me je püsto, ka delam tisto, ka me je veselilo. Mama je komaj zdaj v zadnji lejtaj prišla do toga, ka se je s

tem sprijaznila. Zdaj, ka sam ges tüdi že malo starejša, jo bole razmejm. Mogauče je stela, ka dem po ležejši pauti v žitki, vej pa znamo, če se s športom spravlaš, nikdar ne vejš, ka ti tau prinese. Leko se tüdi žmetnej poškodüvleš, tak ka ji ne morem zdaj nika v auči metati. Mogauče spoj ne bi bila tak dugo v fotbali, če mi ona nej bi toga tak branila.« Mami se leko zahvali tüdi za tau, ka je zgotovila visike šaule, vej pa je ona postavila po-

Tjaša (počücnjena drüga s prave strani) je špilala tüdi za slovensko reprezentanco.

goj, ka leko špila fotbal samo tak, če de se dobro včila. In tak je tüdi prišla vse do doktorata iz biomedicine: »Usklajevati

šaulo in fotbal sam se navčila že v osnovni šauli. Na doktorski študij sam se te vpisala zatau, ka sam se ške naprej s športom stejla spravlati. Istina gé, ka se rada včim in me zanimajo nauva znanja. V začetki je bila tau bole biologija, vej pa me je furt vse zanimalo, zakoj je drejvo takše, zakoj je sunce

žuto in tak tadale. Naravoslovje mi je furt dalo odgovore na moja pitanja.«

Tjaša Tibaut je, pauleg toga, ka je fotbal špilala v Prekmurji in pri ljubljanski Olimpiji, v glavnom varaši ob pomauči ške trej fotbalerk pred leti na noge postavila ške en nauvi ženski klub, ŽNK Ljubljana: »Gé je vola in želja, tam je tüdi paut. Stele smo napraviti ške eno krepko ekipo, s stero smo stele pokazati, na kakši način naj bi se delalo v ženskom

fotbali. In mislim, ka nam je gratalo.«

Zdaj, ka je prišla nazaj v Prekmurje, so jo pozvali iz ŽNK Mure None in tak je kak trenerka prejkvzela skrb za mlade fotbalerke: »Brodim, ka je prišo čas, ka dam naprej znanje tü, gé sam se največ navčila.«

Letošnje poletje je bilau prvo, v sterom je leko malo več časa namenila sebi »Kak dejte so me vozili na mordje, bregov pa sam nej mela priliko tak začütiti, tak ka sam komaj zadnja lejta začnila malo bole oditi v planine. Gda si na vreji, je skor tak kak te, gda dobiš kakšo medaljo in stojš na zmagovalnom odri. Vleti sam bila tüdi na tabori, steroga je organizejrala kolegica. Tam smo rejsan dva kedna bili povezani z naravo,« je ške povedala Tjaša Tibaut.

*Silva Eöry
Kejpi osebni arhiv
Tjaše Tibaut*

IZ NAŠE KÜNJE: KRHKE BRUSNICE

Za sebe lejko povem, ka rada pečem. Lepau mi je, gda diši v künji pa gda probavlem nauve recepte. Vseeno pa mam en velki problem – pospravlati künjo, gda je vsega konec. Zatau pa mam najrajši recepte, pri šterih lejko vse v eni sklejci vküper zmejšam. Tak nega dosta za pucati pa je v künji ja pa nej vse nazaj na svojom mesti.

Krhke brusnice so sladki, dobri keksi, za štere rejsan nücate samo eno sklejco pa plej, v šterom kekse pečete. Brž so gotovi, zatao ka nej trbej, ka testau počivle. istina je, ka je testau drobljivo, ali vseeno se dajo fajn kruglice delati, štere te polagate v plej.

Za kekse te nücali:

- 170 g putra sobne temperature (žmaučau)
- 150 g cukra
- naribano lupinico ene pomaranče
- 1 vanili cuker
- 240 g ostre mele
- ½ žličke pecilnoga praška
- na nožovom špici sau
- 130 g süjih brusnic (lejko pa tüdi rozin)
- 75 g kokosove mele

Puter, cuker, vanili pa pomarančno lupino zmiksamo, te pa dodamo ostale sestavine. Zamejsimo testau, iz šteroga delamo kroglice, velke kak orej. Zlagamo je v plej, šteroga obložimo s paperom za peči. Kekse pečemo na 180 stopinjaj nedri 8-11 minut, ka rahlo rjavo farbo dobijo. Gda jih spečemo, jih pistimo v pleji kakših 5 minut, ka se ladijo, ovak se lejko terejo, če je prehitro vrauče vözlagate.

No, jesen pomali ide med nas, tau pa pomeni, ka ide na paut k nam pomali tüdi božič. Tej keksi so eni izmed tistih, štere te lejko dali cuj na lišto za božično peko. So dišeči in nam pobaužajo düšo, tau pa vsi gda pa gda nücamo.

Pa dober tek iz naše v vašo künjo!

Simona Rituper

NA KMETIJI JE ZADIŠALO PO MEDENJAKIH IN ROGLJIČKIH

24. oktobra smo se otroci iz vrtca Gornji Senik odpravili na Slovensko vzorčno kmetijo, kjer sta nas pričakali prijazni gospe

Martina in Katja. Vzgojiteljice so nam pomagale zavezati predpasnike, umili smo si roke in se lotili peke. Skupaj z odličnimi mentoricama smo zamesili kvašeno testo in ga pustili počivati. V tem času smo iz medenega testa izdelovali kroglice. In že hitro je iz pečice zadišalo po odličnih medenjakih, te smo seveda takoj tudi poskusili – bili so odlični! Naše testo za rogljičke je hitro

naraslo, lotili smo se še valjanja, izrezovanja, polnjena z marmelado in zavijanja rogljičkov. Tudi rogljički so nam odlično uspeli in ker so bili tako dobri, jih je hitro zmanjkalo. Naš dopoldan na vzorčni kmetiji je bil zabaven, prijeten in predvsem slasten.

Lara Tivold

Porabski trio Zveze Slovencev na Madžarskem je 19. oktobra nastopil na mednarodnem glasbenem koncertu v kino dvorani gradu v Račah.

Hvala lepa za povabilo ljudski pevski skupini TAŠČICE.

... DO MADŽARSKE

Politični barometer

Inštitut Publicus, ki je izvedel raziskavo po naročilu dnevnika Népszava, je izmeril prednost stranke Tisza v obeh glavnih kategorijah. Tako v celotni populaciji kot med pristaši določenih strank je stranka Tisza prehitela Fidesz. Po tem bi stranki Tisza dalo svoj glas 24 odstotkov, stranki Fidesz pa 23 odstotkov celotnega prebivalstva. V skupini tistih, ki zagotovo obljublajo, da bodo sodelovali na volitvah in ki tudi imajo svojo stranko, je razmerje 39 : 37 odstotkov v korist stranke Pétra Magyarja. Prvič v zadnjih 18-ih letih se je zgodilo, da je opozicijska stranka prehitela vladno stranko Viktorja Orbána.

Kar zadeva druge stranke, je bila le leva stranka Demokratična koalicija (DK) nekoliko nad pragom za vstop v parlament, in sicer bi dobila 5 odstotkov glasov celotnega prebivalstva in 8 odstotkov med pristaši strank.

Družinski dodatki

Zneski, plačani za otroški dodatek in dodatek za vzgojo otrok, so dosegli najnižjo raven v več desetletjih – je razvidno iz analize portala Bank360. Na podlagi statističnih podatkov Centralnega statističnega urada (KSH), ki prikazuje državne izdatke za družinske dodatke, portal poudarja, da je leta 2009 država porabila 2,2 odstotka bruto domačega proizvoda za družinsko podporo, leta 2023 pa le 1,1 odstotka. V navedenih statističnih podatkih Centralni statistični urad povzema dodatke za družinsko podporo, ki se mesečno izplačujejo iz državnega proračuna. Že v začetku leta 2000 je ta kazalnik padel z 1,8 odstotka BDP na 1,5 odstotka, nato pa je spet presegel 2 odstotka. Vendar pa od spremembe sistema še nikoli ni bil omenjeni kazalnik tako globoko kot zdaj. Podatki kažejo tudi, da je predvsem inflacija družinskih dodatkov in porodniškega dopusta prepolovila vrednost zneskov, ki jih je naštel statistični urad, v primerjavi z BDP.

DOSTA SEM TRPELA

Prvin je tak bilau, gda sta se dva mladiva spoznala, v kratkom časi sta pred oltar stanila. Po pravici dočas, ka sta nej bila zdana, dočas je pojep nej smo pri dekli spati. Vejn ranč zavolo toga sta za par mejsecov že mauž pa žena bila. Gnauksvejta je večkrat tak bilau, ka so stariške, stari stariške pojbi ali dekli par ziskali, tašoga ali takšno, stero ga ali stero so oni vödebrali. Tü je največkrat za grünt pa za

Vajdini Kati je doma v Slovenskoj vesi.

pejnaze šlau, tak so steli mlajšom baukšo življenje narediti. Gnesden tašo več nega, depa je edna tetica, Vajdina Kata, po možej Neguš iz Slovenske vesi, stera je tašo doživela.

- *Tetica Kata, vam so stariške sprajli moža?*

»Nej, mena je baba sprajla moža, ona je pritiskavala, kak je delaven, kak dober baude on meni.«

- *Zaka ranč baba, zaka nej stariške?*

»Oča je v Avstrijo štjukno, mati si je pa ednoga drügoga najšla, zato je name baba goraranila. Depa ranč tak, že pri moji starišaj nej bilau ljubezni, nje so tö dveje babe vküpsprajle. Kak je bilau, tau gvüšno ne vejim, leko samo telko, ka so dobri padaši bili pa te so mlajše vküpdali. Ranč tak je ta

baba, moja baba z menoj naredla. Dja sem svojoga moža, Neguš nikdar nej rada mejla, dja sem ga mogla vzeti, kak sem že pravla, zato, ka je fejest

delaven. Pa te naslednje vöprišlo, ka spoj se ne razmej k parvarskomi deli. Moj oča je odišo, pri rami je nej bilau moškoga, sto bi delo, zavolo toga je moja baba tau tak fejest silila, zato sem mogla Neguš vzeti. Dja sem te taša zdjüblena bila, nej čüda, vejpa nej sem mejla nej očo pa nej mater. Zdaj že mlajši v šauli več vejo, kak dja, gda sem se ženila.«

- *Kak se leko tak zdaš, gda drügoga nejmaš rad?*

»Najvekša baja je nej tau, kak se leko zdaš,

bola tau, kak leko z njim vküp živeš. Vejš, ka je mojo življenje bilau, mantranje, sledkar še vekšo mantranje bilau, zato ka je pijanec grato. Sledkar že baba tö priznala, ka mi je nej najbaukšoga moža vödebrala.«

- *Dosta ste trpeli?*

»Fejest dosta, najbola zato, ka se je spoj fejest bojo (biu je ljubosumen) zame. K nam je tak niške nej smo priditi, če je on nej bijo doma.«

- *Kak ste odli na veselice, gostüvanja, kak ste plesali, če se je vaš mauž tak bojo za vas?*

»Nikan smo nej odli, zato ka s tauga je vsigdar samo bojna bila pa bitje, niške nej smo z menoj plesati, niške nej smo name pogledniti.«

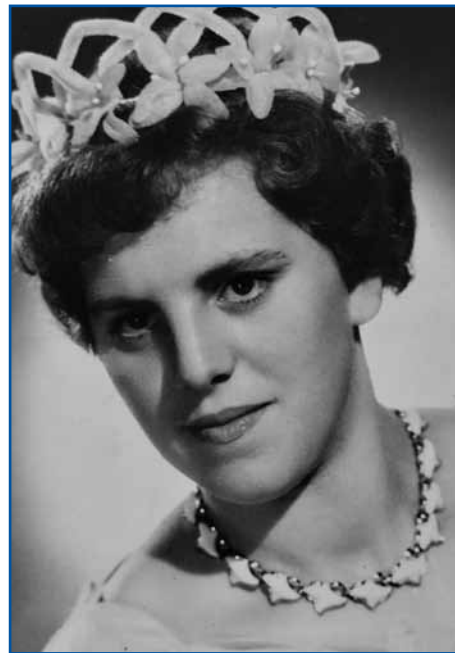
Z možaum, materjov, babov pa dejdekom (sedita), steriva sta njau gorazranila.

- *Kelko ste stari bili, gda ste se spoznali z možaum?*

»Tak sedemnajset lejt stara sem bila, gda sva se spoznala, ranč telko je bijo on tö, zato, ka obadva sva se leta 1946

naraudila. Gda sem vekšoga sina rodila, te sem še tö samo osemnajset lejt stara bila.«

- *Mati je te še doma z vami bila?*

Kati kak svatbica

»Te že nej, gda sem petnajset lejt stara bila, te je ona odtec odišla k Mešiča, steri je tašo falčno nogau emo. V tau rami samo baba, dejdek pa müva dva sva bila z možaum, sledkar pa še dva pojba (sina). Zato je baba prajla, ka moškoga trbej sé k rama, enoga delavnoga. Zato je sprvoga moj mauž Neguš tak fejest lejt po njivi pa kosijo, aj baba vidi, on kak fejest dela, depa nej vedo, vse kose, porišče je potrau.«

- *Kak dugo sta vküper živeli z možaum?*

»Tridvajsti lejt sem vtjüpar živala z njim, te mi je više prišlo pa sva se razpitala. V Somboteli mi je fiškališ pravo, tau bi dja že dosta prvin mogla narediti, nej bi bilau slobaudno tak dugo čakati. Dja ti vöpo vejim parvico, dja sem se

samo tak leko razpitala, ka sem mejla te že enga padaša, s sterim sem se v fabriki spoznala. Etak sem dja že bola krepša bila, mejla sem pomauč,

nej se mi je trbelo bojati, ka bi fasivala doma, ka bi me on zaničo.«

- *Ka je bilau potejm?*

»S tejm nauvim padašom sva par lejt tü živela, potis-tim ka sem se razpitala. Zato ka sem dja moža s tauga rama v öpläčala, on samo telko emo v tau

rami, ka smo ga malo popravljali.«

- *Kelko lejt sta vküp živela?*

»Če dobro vejim, te trinajset lejt sva vtjüpar bila. Dja sem od njega šest lejt starejša bila, gnauk se je spozno z edno mladov pa te on tö odišo. Od tistoga mau sama živem, tau je nej baja, tau je tak moglo biti. Baja je tau, ka sem betežna, betežen je vekši sin tö, depa najvejša nevola je itak tau bila, gda mi je menši sin tak mlado mrau. Gnesden so mladi že dosta bola čedni, kak smo mi bili, pari več lejt samo odijo, sledkar se ženijo, pa če kaj nej vredi, tak nagnauk raznok dejo. Tau je dosta baukše, kak če bi eden drügoga mantrali v cejlom življenji.«

Karči Holec

PRIPOVEJSTI O SLOVENSKI KRAJINAJ

Krajina, v steroy se skur 1500 lejt guči, je nej samo eno mé-nje mejla. Depa, eno za naj-bole staro eške gnesden vala. V tom imeni reko Muro naj-demo. Tüdi zatoga volo Muri

časi ostanola. Vsi, steri guči-mo, tak znani nejmi »h« po-znamo. Zatoga volo mi (h)ram pravimo. Tisti stari ram je vcejlak ovak vögledo, kak so tisti prvi kaulak gnešnje

V takši ramaj so inda stari Slavi živeli. Živeli po tejm, gda so se na enom mesti stavili, si tam svoj daum najšli. Prva so, kak zvekšoga vsa druga lüstva tistoga časa, nomadi bili. Iz ene krajine v drugo so se selili. Ranč rejč hram nam od tisti časov pripovejda.

eške gnesden mati krajine pravijo.

Belmura

Tau ménje nam od enoga dvorca pripovejda. Ménje je Bel Mura emo. Najprva neka več od rejči dvorec povejmo. V njem rejč dvaur najdemo. Depa ne smejmo na gnešnji dvaur kaulak rama brodit. Dvorci bi leko mali grad prajli. Té dvorec Bel Mur aj bi na mesti gnešnje Sobote stau. Tak leko povejmo, ka Bel Mur za mater gnešnje Sobote vala. Od toga imena tam po leti 1200 tadale gučimo. Mi pa moramo v časi nin 700 lejt nazaj oditi. V tiste čase, gda so v krajino prvi Slovani ali tüdi Slavi prišli. Arheologija nam pripovejda, ka na djugi gnešnje Sobote so naši stari zmejs med lejt 600-800 prišli. Tam so si svoj daum najšli.

V Porabji ménje ram ali ran eške gnesden žive. Za eno od najbolje naših stari rejči vala, stera je od inda v gnešnjom

Sobote bili. Tak, kak leko na fotografiji viidimo. Ram Slavov nomadov se je leko vküper sklau, ka bi se za eden čas znauva raznok »zmon-tejro«. Malo ovak povejdano, svoj ram so s seuv nosili.

Rejč (h)ram je skauzi čas vse bole eške kaj drugo zna-menüvala: boži (h)ram, (h)ram kulture, gnesnisterni parlamenti (h)ram demokracije tö pravijo. Depa, mi eške dun v bole stari časaj ostanemo. Dvorec Bel Mur pa

po tem Belmur je velki ram biu. Že prva pa je nin tam stari Slav živo, ménje Somb je emo. Tau ménje ne smejmo tapozabiti, ka do njega eške

pridemo. Zavolo dvorca Belmur je pomalek cejla krajina po njem ménje dobila. Krajini skrak lejevoga brga reke Mure se je distrikt Belmur prajlo. Ta rejč distrikt gvüšno nika z našimi starimi Slavi nema. Ta latinska rejč je po tejm naprej prišla. Ka se je z velikim ramom Belmuro zgodilo, ne vejmo. Leko, ka na njegovom mesti gnes sobočki grad stodji. Vej se pa, od gda tadale leko od Sobote pripovejdamo. Leta 1235 se oprvin od dvorca Belmur leko kaj taprešte. 1263 že od distrikta Belmur tö, ka bi se leta 1348 že za Soboto vedlo. Krajina je že pod Vaugre spadnola, so si jo za svojo vzeli. Zatoga volo je Sobota v dokumenti iz tistoga leta kak Murazombatha nut napisana. Ja, glavaške so v svojoj rejči pisali, domanji lidge pa tada-

Széchyji ali po domanje Sečiji so v krajini do leta 1687 »vertivali«. Leta 1687 Peter Szapáry za 35 gezero forintov dober »biznis« naredi. Za te pejmeze grad pa varaš z cejlím verstvom dobi, kcuj eške velko ves Martjance pa eške 39 menjši vesi ranč tak.

le v svojoj rejči gučali. Tak se je mladomi varaši po doma-nje Sobota prajlo. Ménje nikšne žlate z imenom dneva v tedni, s soboto nema. Kak

smo točkar napisali, ménje Somb ne smejmo tapozabiti. Ranč po imeni enoga davnoga staroga Slava je ménje

Cerkev sv. Nikolaja v Soboti je leta 1071 bila gorpostavljena. Tista prva je vcejlak ovak vögledala. Vej se pa, ka je iz materiala poganskoga templ(om)a bila napravljena. Leko ranč iz tistoga, v sterom so stari Slavi svoje bogauve svetili? Leko, ka na zemlej zar za gnešnjo cerkvo so se prvi Slavi naselili. Prvi Sobočanci bi njim tö leko prajli. Vej biti, ka zmejs med njimi je tö tisti Somb biu.

Sobota vöprišlo. So(m)bota nam tüdi od toga pripovejda, ka naši stari so indasvejta malo ovak gučali. Se jih je čülo, kak bi zmejs vö nad naus pripovejdali. Ranč tisti (m) nut v So(m)boti je tisti, ka od toga vse povej. Mi gnes več tak ne gučimo, se pa v nej samo enoj vogrskoj rejči tau eške gnesden leko čüje. Trbej prajti, ka od naši stari Slavov so dosta rejči prejkvzeli. S tejm tisto indašnje gučanje »vö nad naus« (nosniki) tö. Tau se ranč v vogrskom imeni za Soboto leko vidi. Mura-szombat eške itak tisti (m) nut ma. Sobota eške enoga svojga brata po imeni ma. Zaprav, ménje So(m)botel je ranč tak iz Somba vöprišlo. Somb je mogo kakšen bole prejen možakar biti. Kakši glavaš ali sveti človek, zavolo steroga je ménje varaša vse

do gnes ostanolo. Gda so po-gane Slave začnoli v nauvo krščansko vörvanje obračati, so na njihovi sveti mestaj

cerkve gorpostavljali. Tüdi v Soboti je nikak ovak nej bilau. Od takšnoga dela se je nut v cerkvene knjige pisalo. Zatoga volo od cerkve v Soboti vejmo, gda se je »narodila«. Tak leko povejmo, ka Belmura pa Sobota za dosta starejšiva valata, kak nam dokumenti povejo. Gvüšno je, oba morata od cerkve starejšiva biti. Cerkev se za tam živeče lidi zida. Depa, zagnuak nam dokumenti tak

pripovejdajo.

Glavaške v Soboti

Somba že dugo več nej bilau, gda so si Vaugri krajino pokorili. S tejm je zemla glavašom bila tadana. Gnes zvekšoga njim grofovge pravimo. Gvüšno se vej, ka leta 1363 vogrsko-hrvaški kral Ludvik I. Anžvinec žlati Széchy verstvo Belmur vküper s Soboto prejkda.

Peter že je prva za ženo Zsó-fio Egresdy vzeu, 10 mlajšov njemi je narodila. Leta 1690 je kral dau Petra za barona Szapáry do leta 1934 vküper živeta. Depa, zmejs se je eške vsefele drugoga godilo. (Kejpp na 1. strani: Stari ram je skur tak vögledo, kak tisti, v steri so Indijanci v Merki živeli.)

Miki Roš

»Ne smeš se ustaviti, vžgi rakete!«

Teči na dolgi progi v nekem velemestu je prav poseben občutek, pravijo maratonci, ki so se v tej panogi že preizkusili, ali pa celo redno obiskujejo podobne prireditve. 19. in 20. oktobra so v slovenski prestolnici priredili 28. Ljubljanski maraton, na katerega se je predhodno prijavilo več kot 15.000 odraslih tekačev iz 86 držav oziroma skoraj 10.000 malčkov, učencev in dijakov.

Prireditve se je v soboto začela z otroškimi teki, ki jih je na žalost večkrat zmotil dež. Nedelja pa je bila namenjena tekom na dolgih progah, in sicer v kategorijah 10, 21 in 42 kilometrov. Prvo od tekmovanj se je začelo ob 8. uri, ko si je Ljubljana zaslužila prilastek »bela«, saj je bila zavita v gosto meglo.

Vsakokratni začetek je bil na Slovenski cesti, in sicer v petih conah, v katere so se tekači razvrstili na podlagi lastne ocene hitrosti. Tekmovalci za državno prvenstvo ter vabljeni atleti iz Slovenije in tujine so stali na začetku vrste pri gostilni Figovec na trgu Ajdovščina, dolga in široka kača tekačev pa je segla vse do stavbe Drame. Na razmeroma ozki glavni cesti se je v kategoriji 10 kilometrov drenjalo nad 6.000 tekmovalcev, med njimi 122 Madžark in Madžarov. Tekel je tudi Ádám Szilágyi iz Sombotela, ki smo ga po teku povprašali o izkušnjah.

»Večkrat sem že tekkel v Budimpešti, poznam torej razmere v velemestih. Danes pa me je še posebno navdušil občutek, da ob meni teče več tisoč ljudi. Je pa res, da nisem mogel doseči svojega optimalnega tempa, saj sem moral večkrat obkrožati druge tekače. Nekaterim počasnost pomaga, da se ne izčrpajo tako hitro. Mene pa je utrujalo, da tečem počasneje kot po navadi,« nam

je zaupal Ádám, ki je s tekom na dolge razdalje začel ukvarjati pred poldrugim letom. Pred pol leta pa se mu je porodila misel, da bi se pomeril tudi v tujini. »Slo-

Tekač na dolge proge Ádám Szilágyi iz Sombotela se je svojega prvega četrtnskega maratona v tujini udeležil v slovenski prestolnici.

venija mi je bila vselej blizu, že dolgo pa je, odkar sem bil v Ljubljani, da bi se je dobro spominjal. Ta maraton sem odkril na družbenih omrežjih in sem se takoj prijavil na 10-kilometrski tek.«

Oktobrsko vreme ni bilo ne premrzlo in ne pretoplo, pravi Ádám, a ga je malce razočarala ljubljanska megla. »Na prvih štirih, petih kilometrih praktično nismo videli ničesar. Ob progi ni bilo navijačev, bili smo le tekači v megli. Motilo me je, da smo tekli po blokovskih naseljih, saj bi me bolj veselilo, če bi videl več znamenitosti mesta. Maratonci na 21 in 42 kilometrov so denimo tekli po stari Ljubljani, čez Zmajski most in Prešernov trg.«

Tekač iz Sombotela pa je bil zadovoljen, da vsaj vetra ni bilo. »Nekatere veter spodbuja, sam pa ga ne maram. Bil sem primerno oblečen, malce višja temperatura bi me že ovirala. Proti koncu proge je posijalo sonce, megla se je začela dvigovati. Takrat sem zagledal, da pred mano ne teče le tistih dvesto ljudi, ki sem jih do takrat videl, temveč večtisočglava

množica. Bil je nevsakdanji občutek.«

Ádám se je med nekim polletnim tekom poškodoval, zato ni mogel v celoti izkoristiti svojih sposobnosti.

»Moj doseženi rezultat je kar dober, postal sem 4. med tekači z Madžarske. Okoli tretjega ali četrtega kilometra sem moral nekaj časa

Prvih nekaj kilometrov so udeleženci 28. Ljubljanskega maratona tekli proti severu po Slovenski in Dunajski cesti. Letos je bilo na športni dogodek v treh kategorijah prijavljenih 15.267 tekačev iz 86 držav.

pešačiti, kajti noge bi me šele nesle, pljuča pa so se deloma izčrpala. Imel sem previsok srčni utrip, nisem hotel, da bi mi postalo slabo. Po kratkem počitku sem dobil nov zagon, v drugi polovici pa se je proga celo nekoliko spuščala. Na zadnjih dveh kilometrih me je prevzelo: Ne smeš se ustaviti, vžgi rakete!«

Madžarski tekač na dolge

proge je opazil določene nerodnosti pri organizaciji, kljub temu, da je to bil že 28. tovrstni dogodek. »Na cilju smo morali dolgo čakati na medalje, s kordoni je bilo šest tisoč ljudi usmerjenih v tri metre široki hodnik, počutili smo se malodane v staji. Moram pa vendarle pohvaliti organizatorje. Ko smo v Areni Stožice prevzeli startne številke, smo prejeli športno torbo in tekaško majico zelo dobre kakovosti. Tam so priredili tudi tekaški sejem, na katerem bi lahko kupil čevlje, obleko ali sončna očala s popustom. Večer pred maratonom so v areni priredili tudi 'testeninko', kajti na predvečer teka mnogi radi zaužijejo testenine.« Ádám je v odraslih letih prvič obiskal Ljubljano, ni pa dobil tega, kar je pričakoval. »Gre sicer za majhno prestolnico majhne države, sem pa

jo dan pred maratonom, ki naj bi se ga udeležilo 15.000 tekačev, vseeno občutil malce preveč prazno. S prijateljem sva hodila po ulicah in najpogosteje nisva videla nikogar. Nisem začutil pravega razpoloženja glavnega mesta.«

V nedeljo popoldne pa je sonce vendarle posijalo in nekoliko popravilo vtise o Ljubljani. »Mesto je arhitek-

turno zelo pisano, drug ob drugi v miru sobivajo slogi iz 18. in 19. stoletja oziroma stavbarstvo z začetka 20. stoletja in iz kasnejših časov. Če koga ogovoriš, se ti nasmehne, česar nisem bil vajen drugod v tujini. Najbolj mi je bil všeč Zmajski most, k srcu pa mi je prirasla tudi Plečnikova tržnica. S prijateljem sva se usedla na teraso kavarne ob Ljubljani, uživala v soncu in opazovala maratonce,« je ob koncu dneva pozitivno bilanco potegnili tekači.

Ádám je med svojimi srednjeročnimi in dolgoročnimi načrti navedel tudi tek na 42-kilometrskem maratonu v Ljubljani. »Ko bom dovolj pripravljen, bom prav gotovo še prišel teč v slovensko prestolnico. Za sedaj pa sem osredotočen na 10-kilometrsko progo, kajti čutim, da mi najbolj ustrezajo. Na daljših progah, predvsem na 21-kilometrski, se bom prav tako kdaj pa kdaj pomeril. Nisem poklicni športnik, v ospredje moram postaviti priprave in vadbo. To je bil moj prvi tek v tujini, zanimajo pa me še podobni dogodki v Avstriji, na Slovaškem in Hrvaškem. Če ga bom lahko povezal s poletnim ali zimskim dopustom, načrtujem tudi tek v Italiji ali Franciji. Moja skrita, nekoliko skrajna želja pa je tek na Islandiji.«

Ádám Szilágyi poudarja, da so teki v tujini dobri predvsem zato, ker si lahko oddaljene kraje ogleda z očmi tujca. Domačini ga celo v oddaljenih madžarskih krajih pohvalijo, da je tako daleč odpotoval zaradi teka, in to mu zelo ugaja. Že teden dni po ljubljanskem maratonu je tekkel po hriboviti 22-kilometrski progi nedaleč od madžarskega mesta Pomáz, zato smo mu že v Ljubljani zaželeli dovolj pripravljenosti in manj megle na trasi.

-dm-

RAZGIBAJMO MOŽGANE

SKANDINAVSKA KRIŽANKA

AVTOR: MATIJAŽ HLADNIK	TRGOVINA Z ZNIŽANIMI CENAMI	TRETJE NAJBOLJ NASELJENO MESTO V TURČIJI	OTAJANA ZGORNJA PLAST SNEGA	BIKIKEL	BOSANSKI RAPER MAAJKA	ZMES ZA PRIPRAVO KRUKA IN PECIVA	DELOVNA SKUPINA
NEKDANJI PODATKOVNI NOSILEC							
SKOT, IZVRŽEN	7						
POGUMNOST, HRABROST							
FILMSKA DVORANA NOSILEC DEDNE ZASNOVE					TONI INNAUER CMOK		
POMOČI IBAR IZMIR KVADER SATANELA					KOVANJE PEVKA KRAŠEVEC		6
DALJŠI, TANJŠI SKUPEK LAS		5			KOSITER KŌNICA, BOHICA		FRIZERSKI PROSTOR AVŠA
NAJVEČJE MESTO V KANADI (ONTARIO)			1		NOVICA IMETJE, LASTNINA		
DESHI PRITOK ZAHODNE MORAVE V SRBIJI				SANJE	DELAVEC V SLADARNI PISANA TROPSKA PAPIGA		
MIK, PRIVLAČNOST	3			ZLOBNA ŽENSKA, SATANKA DENIS AVDIČ			
GEOMETRIJSKO TELO					SKUPEK NAPRAV V ENO CELOTO		2
GLAVNO MESTO KAZAHSTANA				4	SKRIVNOST		

Končna rešitev:

1	2	3	3	4	5	2	6	1	7	8
---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---

Nauvo oddajo Slovenski utrinkov si leko poglednete na televizijskem programu **Duna TV** v četrtek, **7. novembra**, zrankoma v 6.47. Če zamidite, bau oddaja na programi znauvič na kanali **Duna World gnaki den zadvečerka** v 13.25.

Magazin leko kisnej vidite na internetnom atrejsi: <https://mediaklikk.hu/musor/slovenski-utrinki/>
Nutzakapčite tevene, mi vas čakamo!

TV SPORED

Na naslednji povezavi najdete pregleden spored TV Slovenija 1 in Slovenija 2 za izbran dan: <https://tvspored.delo.si/>

SUDOKU

6	2	3						
		9			5			
4		5		6	3			8
2	9			1			8	6
3				4				2
1	5			2			7	9
9			1	8		7		5
			6			8		
						6	9	4

OSMEROSMERKA

M	S	N	A	P	I	T	E	K	G
A	K	L	I	T	E	V	S	O	B
G	M	R	A	L	O	I	G	R	A
I	U	V	E	Š	P	K	E	U	O
J	T	K	A	A	Č	Z	S	K	O
A	S	Z	J	M	P	I	L	A	L
M	O	E	S	O	P	O	C	J	M
E	K	M	T	I	B	I	V	A	K
T	E	J	N	A	V	I	R	K	S
H	E	A	J	N	A	T	S	O	K

BREZPOTJE -
IGRA -
JABOLKO -
KOSTANJ -
KOSTUM -
MAGIJA -
MASKOTA -
NAPITEK -
PAJEK -
SKELET -
SKRIVANJE -
SLAŠČICA -
SMEH -
SVETILKA -
TEMA - UROK -
VAMPIR

V osmerosmerko je uvrščenih 17 besed. Besede tečejo naprej in nazaj v vseh osmih smereh: vodoravno, navpično in po diagonalah. Vsaka beseda je vsaj z eno črko pripeta na skupek vseh ostalih besed. Najdeno besedo je potrebno v liku in spisku prečrtati. Na koncu bo ostalo še 10 neprečrtanih črk, ki dajo (brane po vrsti od leve proti desni in od zgoraj navzdol) končno rešitev!

VKÜPER ŽIVEMO, VKÜPER SVETIMO IN TUDI VKÜPER POTUJEMO

Tako je bilo tudi 12. oktobra, ko je Slovenska narodnostna samouprava Dolnji Senik organizirala poučni izlet v Maribor, drugo največje slovensko mesto. A še prej smo se odpeljali do Rogle, kjer smo se Poti med krošnjami sprehodili med vrhovi smrek in se povzpeli na razgledni stolp, s katerega pa nismo videli prav daleč, saj je bila Rogla zavita v meglo. Kljub vsemu je bil sam vzpon na vrh razglednega stolpa zanimiv, saj je

nimi napisi, ki smo si jih prebirali med sprehodom proti vrhu stolpa. V Mariboru smo si med drugimi ogledali 400 let staro vinsko trto, ki velja za najstarejšo na svetu. Z vzpenjačo smo se

Tri narodnosti, Madžari, Nemci in Slovenci z Dolnjega Senika na izletu v Mariboru

Žametna črnina, ki raste in rodi že več kot 400 let, je vpisana v Guinnessovo knjigo svetovnih rekordov kot najstarejša žlahna vinska trta na svetu.

pot med krošnjami smrek opremljena z informativ-

boru smo si med drugimi znamenitostmi ogledali

potem zapeljali na Pohorje do nadmorske višine 1042 metrov in Maribor občudovali še iz ptičje perspektive.

Hvala vsem, ki ste se udeležili naše skupne avanture v staro slovensko mesto. Na avtobusu smo se v prijetnem razpoloženju družili Madžari, Nemci in Slovenci. Samo želimo si lahko, da bomo pripadniki treh različnih narodnosti tako dobro sodelovali in se razumeli tudi v prihodnje.

Ildikó Donczecz Treiber

RAZSTAVA EX TEMPORE MOZIRSKI GAJ V SLOVENSKEM DOMU

Zveza Slovencev na Madžarskem je 25. oktobra v razstavnici Slovenskega doma organizirala slikarsko razstavo z naslovom EX TEMPORE MOZIRSKI GAJ, ki jo je pripravilo Kulturno društvo Jurij iz Mozirja. Na otvoritvi razstave je goste pozdravil Jure Repenšek, vodja Kulturnega društva Mozirje in se je zahvalil za možnost, da lahko že tretjič predstavi umetnine društva porabskemu občinstvu. Razstavo je odprla predsednica Zveze Slovencev na Madžarskem Andrea Kovács. (Več v naslednji številki.)

Porabje

Tednik Slovencev na Madžarskem
Izhaja vsak četrtek

Založnik
Zveza Slovencev na Madžarskem
Za založnika
Andrea Kovács

Glavna in odgovorna urednica
Nikoletta Vajda-Nagy

Naslov založnika in uredništva
H-9970 Monošter/Szentgotthárd, Gardonyijeva ul. 1
T: 0036 94/380 767
E: porabje@gmail.com
ISSN 1218-7062

Tisk
TOPnet, d. o. o.
Kupšinci 49d, 9000 Murska Sobotna, Slovenija

Časopis podpirajo: Državna slovenska samouprava,
Urad predsednika Vlade Madžarske, oddelek za
narodnosti, Zveza Slovencev na Madžarskem
ter Urad Vlade Republike Slovenije za Slovence v
zamejstvu in po svetu.

Letna naročnina za Madžarsko 2.600 HUF,
za Slovenijo 22 EUR, za druge države 52 EUR oz. 52 USD.

Številka bančnega računa:
HU75 1174068 20019127 00000000,
SWIFT koda: OTPVHUHB

Pod Srebrnim brejgom ...

... je premier Robert Golob na glas povedo: V Merko idem! Pa nej zatoga volo, ka bi se postrašo. Zatoga volo postrašo, ka na birovijji so ga gorzglasili. Od toga smo neka nazadnje pisali. Kak povejdano, nej zatoga volo. K prezidenti Johni Bidni se je v Washingtoni napauto. Zvekšoga je lidi nej brigalo, ka ta se možakara tam zgučavala. Nej, najbolje se je od toga gučalo, če de njegva ženska Tina Gaber z njim na fligeri sedela. Političarge iz opozicije na velke vejo lagvo gučati, gda Robert Golob s svojo Tino kama daleč od dauma ide. Gvūšno, ka že vejo od talūčeni pejnec gučati. Kaj takšnoga se tō leko čūje, ka una z njim kaulak po svejti nema kaj ojditi. Depa Tina Gaber je bila na fligeri za Merko. Je pa istina, ka po protokoli je nej smejla gor na fotografijaj biti. Na tisti fotografijaj, na steri sta vküper samo Golob pa Biden bila. Ena fotografija pa se je dun najšla.

Tak so se v Bejli kuči v Washingtoni John Biden z ženo Jill pa Robert Golob s svojo partnerko Tino Gaber fotografirali. Po tejm so ženske po svoje šle, protokol je tak zapovedo. Samo ena takša fotografija se je leko napravila.

V senci vsega toga se je spod Srebrnoga brejga dosta drugoga godilo. Kak tau, ka politični dinovaver Karl Erjavec nazaj v politiko šké priti. Najvekšo kariero je kak prejgen v stranki (párt) za penzioniste naredo. Erjavec nej samo za političnoga dinovavra vala, možakar je minister za ekologijo, za sodačijo pa eške kaj drugo biu. Šestkrat so ga za ministra vōzglasili, takšnoga rekorda je eške niške nej dozgrabo. Depa, nej samo gnauk je zavolo afer mogo funkcijo tanjati. Z cejlak drugimi farbami šké nazaj v visko politiko priti. Zdaj pa dun trbej vōovaditi, kak de se njegva stranka zvala: Zavūpanje njej je Erjavec ménje dau.

Ja, človek se leko neka pita. Kak nekomi takšnimi zavūpati, steri je telko funkcij emo pa samo eno je do kraja zgotovo. Leko ka političarge kak Erjavec na tau računajo, ka lidge kratko pamet majo, ka več ne paumnijo, kak je bilau. Tau, ka je 20 lejt nazaj kuman 43 lejt emo. Že je v penziji biu pa v stranki penzionostov je prejgen grato. Za nisterne v gnešnjoi slovenskoj politiki eške itak za »mladoga« vala, depa duge kilomejtre je v politiki naredo. Nisterni njemi eške gnes najbolje mladi penzionist pravijo. Vsikša njegva služba kak ministra za tau ali kaj drugoga je nauve pa nauve afera ali pa škan-dale narodila. Depa, politični dinovaver Erjavec vej, ka lidge so tau že davnik pozabili. Čas je, ka nazaj na politično sceno stauipi. Tak si un brodi. Leko pa, ka lidge dun eške neka malo paumnijo. Leko, ka njegva paut nazaj v visko politiko nede tak na lejci šla.

Zvejškoga se vej prajti, aj čas svoje pokaže. Srebrni brejg si ranč tak brodi. Političarge si zavūpanje s poštenjom prislūžijo. Vsikši leko lapau guči, depa, delo pokaže, ka stoj vala. Kak vej kcuji k tomi prajti, gnauk lažaš, vsigdar lažaš.

Miki Roš